

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Το δημοτικό τραγούδι δεν είναι δημιούργημα ενός ατόμου, αλλά **πλάθεται από τον ίδιο το λαό**. Αυτοσχέδιοι στιχουργοί συνέθεταν τραγούδια που στη συνέχεια διαδίδονταν προφορικά. Γι' αυτό τα δημοτικά τραγούδια διασώζονται σε πολλές διαφορετικές **παραλλαγές** ανάλογα με τον τόπο, διαφορετικές δηλαδή μορφές του ίδιου τραγουδιού. Το δημοτικό τραγούδι συνδέεται με τη μουσική και το χορό.

Κατηγορίες δημοτικών τραγουδιών :

- α. Όσα αναφέρονται στη **δημόσια ζωή** (ακριτικά, κλέφτικα κ.λπ.)
- β. Όσα αναφέρονται σε εκδηλώσεις και συνήθειες της **ιδιωτικής ζωής** (της ξενιτιάς, μοιρολόγια, νανουρίσματα, της αγάπης)
- γ. **παραλογές**= πολύστιχα αφηγηματικά τραγούδια με δραματικό περιεχόμενο και ιδιαίτερα χαρακτηριστικά (π.χ του γιοφυριού της Άρτας)'

ΤΟΥ ΓΙΟΦΥΡΙΟΥ ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ (ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ)

- 1) Αφού διαβάσετε τα σταθερά τυπικά γνωρίσματα του δημοτικού τραγουδιού, να τα επισημάνετε (σημειώστε τους στίχους) και στην παραλογή της ενότητας.

Τα χαρακτηριστικά του δημοτικού τραγουδιού:

- Στίχος δεκαπεντασύλλαβος που χωρίζεται σε δύο ημιστίχια (8+7 συλλαβές).
π.χ. Σαρά-ντα πέ- ντε μά- στοροι- \κι εξή-ντα μα-θητά-δες
- Γλώσσα ζωντανή και παραστατική (κυριαρχία ρήματος και ουσιαστικού).
.....
- Λόγος λιτός και πυκνός (αποφυγή κάθε περιττού)
- Χρήση συμβολικών αριθμών, συνήθως το τρία και τα πολλαπλάσιά του (ή το επτά).
- Ο νόμος των τριών
- Επαναλήψεις
- Εκφραστικά μέσα :
υπερβολές στίχοι.....
αντιθέσεις
προσωποποιήσεις
μεταφορές
επαναλήψεις
παρομοίωση
ασύνδετα σχήματα
Σχήμα άρσης και θέσης
- (τραγική ειρωνεία.....)

2) Να αποδείξετε ότι το τραγούδι μας κατατάσσεται στις παραλογές, την τρίτη κατηγορία των δημοτικών τραγουδιών.

Οι παραλογές είναι πολύστιχα τραγούδια :

- 1) με αφηγηματικό χαρακτήρα, αναπτύσσουν μύθο (υπάρχει αρχή, σταδιακή εξέλιξη, κορύφωση και λύση του μύθου).
- 2) Το περιεχόμενό τους αντλείται από αρχαίους ελληνικούς μύθους , θρύλους, λαϊκές δοξασίες και η υπόθεση είναι πλαστή.
- 3) Υπάρχουν έντονα παραμυθικά ,μαγικά στοιχεία .
- 4) ο ρυθμός της αφήγησης είναι γοργός και
- 5) το περιεχόμενο δραματικό.

Λαϊκή δοξασία:

Μαγικά στοιχεία/ στοιχείο παραμυθιού :
.....
.....

3) Να δώσετε έναν πλαγιότιτλο σε καθεμία από τις παρακάτω ενότητες.

- α. στ. 1-13
- β. στ.14-32.....
- γ. σ τ. 33-34
- δ. στ.35-40
- ε. στ.41-46

4) Ποιο πρόβλημα αντιμετωπίζεται στη θεμελίωση του γεφυριού και ποια λύση δίνεται γι' αυτό;.....
.....

5) Σε ποιους στίχους φαίνεται ότι το χτίσιμο του γεφυριού της Άρτας είναι πολύ σημαντικό έργο;
.....
.....

6) α) Ποιος είναι ο **ρόλος του πουλιού** στην εξέλιξη της αφήγησης;

β) Γιατί πιστεύετε ότι επιλέχτηκε ένα αηδόνι γι' αυτό το σκοπό;

γ) Πώς λειτουργεί η χρήση του **επιρρήματος αργά** στην παραγγελία του πρωτομάστορα και πώς το **επίρρημα γοργά** στο μήνυμα του πουλιού; (! παρήχηση & αντίθεση))

Αργά→ δείχνει την κρυφή αλλά μάταιη ελπίδα για την αναβολή του κακού σε μια προσπάθεια να κερδηθεί χρόνος. Γοργά→ Η ακουστική και νοηματική παραποίηση δηλώνει την εμμονή της μοίρας στην εντολή της και τη διάθεση για επίσπευση αυτής της εντολής.

7) Ποιος είναι ο **ρόλος του δαχτυλιδιού** στην εξέλιξη της αφήγησης;

Η βέρα λειτουργεί ως δόλωμα και αποτελεί σύμβολο του ιερού συζυγικού δεσμού.

8)α.Να δώσετε τις **εσωτερικές συγκρούσεις** και τις **συναισθηματικές μεταπτώσεις** του πρωτομάστορα.

.....
.....

β. Με ποιο πρόσωπο της αρχαίας μυθολογίας και με ποιο πρόσωπο της Παλαιάς Διαθήκης θα μπορούσαμε να παραλληλίσουμε τον Πρωτομάστορα;

.....

9)α)Να ηθογραφήσετε τη γυναίκα του πρωτομάστορα καταγράφοντας τις **συναισθηματικές της μεταπτώσεις**.

.....
.....

10)α) **Πώς λύνεται το αδιέξοδο** που δημιούργησε η κατάρα ;

.....

β)Τι δείχνει ο τρόπος που επέρχεται η λύση για τη σχέση ανάμεσα στα μέλη της παραδοσιακής οικογένειας;

.....
.....
.....

11) α)Ποιες **αφηγηματικές τεχνικές** εντοπίζονται στο τραγούδι;.....

.....

β)Ποιες παρατηρήσεις έχετε να κάνετε σχετικά με την **αφήγηση** και τον **αφηγητή**;

.....
.....
.....

ΕΡΓΑΣΙΑ 1η: Να δώσετε μια διαφορετική εκδοχή για το τέλος στο τραγούδι συνεχίζοντας από το στίχο 18 και εξής. (Αν μπορείτε, διατηρήστε το μέτρο)

2η: Δώστε έναν δικό σας τίτλο στην παραλογή.

3η:Γίνε ο πρωτομάστορας και γράψε τις σκέψεις και τα συναισθήματά σου γι' αυτό που αποφάσισες να κάνεις ή γίνε η γυναίκα του πρωτομάστορα και γράψε τις σκέψεις και τα συναισθήματά σου ,όταν συνειδητοποιείς τι θα σου συμβεί.(σε 10 -15 σειρές)

ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ: 1.Τα γεφύρια : γνωστά γεφύρια, η τοποθεσία τους , η ιστορία τους , η ευρύτερη σημασία των γεφυριών στην παλιά και στη σύγχρονη εποχή.

2. Να αναζητήσετε πληροφορίες για τις θυσίες της Ιφιγένειας και του Ισαάκ και να επισημάνετε ομοιότητες και διαφορές με τη θυσία της γυναίκας του πρωτομάστορα.

Οι ψυχολογικές διακυμάνσεις μεταπτώσεις της Λυγερής

- Αρχικά έρχεται πρόθυμα και υπάκουα στο γεφύρι (Να τηνε...).
- Είναι ξέγνοιαστη, χαρούμενη , πρόσχαρη («Γεια σας, χαρά σας»)
- Ανυποψίαστη για αυτό που πρόκειται να συμβεί .

- Αισθάνεται μεγάλη αγάπη και τρυφερότητα για τον άντρα της και είναι πρόθυμη να τον βοηθήσει , όπως μπορεί . («Μην πικραίνεσαι..»)
- Δέχεται να κατέβει στην καμάρα για να βρει το δαχτυλίδι και μόλις συνειδητοποιεί την πρόθεση του πρωτομάστορα να τη χτίσει μέσα στο γεφύρι για να στεριώσει νιώθει αγωνία και πανικό («τράβα»)
- Νιώθει πίκρα ,πόνο ,απογοήτευση (αίσθημα προδοσίας) απέναντί του γιατί την ξεγέλασε .
- Ακόμα νιώθει θυμό και οργή για τη μοίρα της οικογένειά της («Αλίμονο..»)
- Για όλα αυτά θέλει να πάρει εκδίκηση και για αυτό φτάνει στην κατάρρα .
- Αισθάνεται όμως πολύ μεγάλη αγάπη για τον αδελφό της. Ισχυροί οι δεσμοί αίματος.
- Τελικά αποδέχεται την μοίρα της και η κατάρρα γίνεται ευχή.

Το δίλημμα (οι εσωτερικές συγκρούσεις) /τα συναισθήματα του πρωτομάστορα

- Νιώθει μεγάλη αγάπη για τη γυναίκα του.
- Όταν μαθαίνει από το πουλί ότι ο μόνος τρόπος για να στεριώσει το γεφύρι είναι να στοιχειώσει τη γυναίκα του αισθάνεται θλίψη και πόνο, απελπισία και απόγνωση. Καταρρέει συναισθηματικά και ψυχικά («του θανάτου πέφτει») .
- Προσπαθεί όσο περνάει από το χέρι του να αναβάλει ή να ματαιώσει το κακό (της παραγγέλλει να έρθει αργά.)
- Νιώθει πίκρα ,όταν βλέπει τη γυναίκα του («ραγίζεται η καρδιά του, βαργωμισμένος»)
- Αναγκάζεται να χρησιμοποιήσει δόλο προκειμένου να πείσει τη Λυγερή να κατέβει στην Καμάρα του γεφυριού.
- Ταυτόχρονα έχει έντονη την αίσθηση του χρέους, της ευθύνης, του καθήκοντος απέναντι τους συνανθρώπους του, εφόσον αυτός είναι ο βασικός υπεύθυνος ενός πολύ σημαντικού έργου.
- Νιώθει βίαιη σύγκρουση των δύο καθηκόντων. (θέλω -πρέπει)
- Στο τέλος όμως υποτάσσεται στη μοίρα («ρίχνει μέγα λίθο») και βάζει το συλλογικό - κοινωνικό χρέος πάνω από τα ατομικά του συναισθήματα.

*Η σύγκρουση του πρωτομάστορα είναι κατά βάση τραγική διότι συγκρούεται με δυνάμεις υπέρτερες (Μοίρα). Εμπλέκεται σε τρομερά διλήμματα και αδιέξοδα με επακόλουθο την ψυχική του οδύνη, την ενοχή, τη συντριβή ή τη λύτρωση.

Ο ρόλος του πουλιού

- ✚ Προωθεί σημαντικά την εξέλιξη της δράσης: Αρχικά επεμβαίνει και δίνει λύση στο πρόβλημα και στη συνέχεια αντιστρέφει τα λόγια του πρωτομάστορα προκειμένου να υλοποιηθεί η απαιτούμενη λύση.
- ✚ Είναι φορέας του μεταφυσικού: Δεν είναι ένα απλό ανθρώπινο πρόσωπο, αλλά είναι πάνω από τα ανθρώπινα και για αυτό η λύση που προτείνει έχει κύρος.
- ✚ Ταυτόχρονα λειτουργεί και ως η φωνή της Μοίρας.

Παραλλαγές του τραγουδιού υπάρχουν σε όλη την περιοχή των **Βαλκανίων**.

Μια πιο ήπια παραλλαγή στο επίμαχο σημείο της «βίαιης» ανθρωποθυσίας του θρύλου λέει πως, μόλις έφθασε στο γεφύρι η γυναίκα του πρωτομάστορα, εκείνος: **«Ευθύς τον ίσκιο άρπαξε και παίρν’ και τη στοιχειώνει»** Και αφού πήρε το ανάστημά της από τον ίσκιο, της λέγει: **«Σύρε, Κυρά μου, στο καλό και στη καλή την ώρα κι όσο να πά’ στο σπίτι της πέφτει και αποθαίνει»**. Δηλαδή έχουμε το ίδιο ακριβώς αποτέλεσμα, αφού η γυναίκα του μένει σαν οπτασία χωρίς ίσκιο, δεν ακούγεται όμως τόσο μακάβριο.

Η αλβανική παραλλαγή, Το κάστρο της Ροζάφα

Έπεσε η ομίχλη πάνω από την Μπούνα και την κάλυψε ολόκληρη. Τρεις μέρες και τρεις νύχτες η ομίχλη έμεινε εκεί. Μετά τρεις μέρες και τρεις νύχτες ένας αδύναμος άνεμος έπνευσε και ανύψωσε την ομίχλη. Την ανύψωσε και την πήγε μέχρι τον τάφο του Βαλδανούζι. Εκεί στην κορυφή του λόφου, τρία αδέλφια δούλευαν. Έχτιζαν κάστρο μέγα. Τη μέρα έχτιζαν, το βράδυ γκρεμιζόταν, κι έτσι δε χτιζόταν.

Περνάει, λοιπόν, από εκεί ένας καλός γέροντας. Καλή δουλειά, ω τρία αδέλφια.

Νά’σαι καλά, ω καλέ γέροντα. Πού τη βλέπεις όμως συ την καλή δουλειά; Τη μέρα το υψώνουμε, τη νύχτα καταρρέει. Ξέρεις κανα λόγο να μας πεις χαρμόσυνο; Τι πρέπει να κάνουμε για να κρατήσουμε τους τοίχους στα πόδια τους;

Εγώ ξέρω – αποκρίνεται ο γέροντας – αλλά δειλιάζω να σας πω, γιατί είναι αμαρτία. Ρίξ’την αμαρτία πάνω μας, γιατί θέλουμε να κρατήσουμε στα πόδια του αυτό το κάστρο. Ο καλός γέροντας σκέφτεται και ρωτάει: - Είστε παντρεμένοι, ω παλικάρια; Τις έχετε εσείς οι τρεις τις τρεις κοπέλες σας; Παντρεμένοι είμαστε, του λένε εκείνοι, και οι τρεις τις έχουμε τις τρεις κοπέλες μας. Για πες, λοιπόν, τι πρέπει να κάνουμε, για να στεριώσει αυτό το κάστρο;

Αν θέλετε να στεριώσει δεσμευτείτε με όρκο: Μην πείτε στις γυναίκες σας, στο σπίτι μη μιλήστε για τα λόγια που εγώ θα πω. Μια από τις τρεις συννυφάδες που θα’ρθει αύριο να σας φέρει φαγητό, να την πάρετε και να την χτίσετε ζωντανή στον τοίχο του κάστρου. Τότε θα δείτε ότι ο τοίχος θα στεριώσει και θα επιζήσει αιωνίως. Αυτά είπε ο γέροντας και σε μια στιγμή εξαφανίστηκε. Συμφορά, ο μεγάλος αδερφός πάτησε τον όρκο του και δεν κράτησε το λόγο του. Μίλησε στο σπίτι, είπε στη γυναίκα του να μην πάει εκεί την επόμενη μέρα. Κι ο μεσαίος αδερφός πάτησε τον όρκο του: όλα τα είπε στη γυναίκα του. Μόνον ο μικρός κράτησε το λόγο του, δε μίλησε στο σπίτι και στη γυναίκα του δε μίλησε. Ξημέρωμα κι οι τρεις σηκώνονται νωρίς και πάνε στη δουλειά τους. Τα σφυριά κομματιάζονται, οι πέτρες διαλύονται, οι καρδιές χτυπάνε, οι τοίχοι υψώνονται. Στο σπίτι η μάνα των αγοριών δεν ξέρει τίποτε.

Λέει στη μεγάλη: Καλέ μεγάλη νύφη, οι μάστορες θέλουν φαΐ και νερό. Πρέπει να τους πάμε κολοκύθες. Της απαντάει η μεγάλη νύφη: Πίστεψέ με μάνα, σήμερα δεν μπορώ να πάω, γιατί είμαι άρρωστη. Γυρνάει και λέει στη μεσαία: Καλέ μεσαία νύφη, οι μάστορες θέλουν φαΐ και νερό. Πρέπει να τους πάμε κολοκύθες. Πίστεψέ με μάνα, σήμερα δεν μπορώ να πάω, γιατί έχω να πάω στους συγγενείς μου. Τότε η μάνα των αγοριών γυρνάει και λέει στη μικρότερη: - Καλέ μικρή νύφη. Η μικρή νύφη όρθια στα δυο της πόδια: - Ορίστε μητέρα. Οι μάστορες

θέλουν φαΐ και νερό. Πρέπει να τους πάμε κολοκύθες. Πίστεψέ με μάνα, εγώ θα πάω. Αλλά έχω γιο μικρό. Θέλει να θηλάσει, θέλει να πιει και κλαίει. Ξεκίνα γρήγορα, γιατί το γιο τον έχουμε εμείς, δεν τον αφήνουμε να κλαίει, λένε οι συννυφάδες. Σηκώνεται η μικρή γυναίκα, η καλή, παίρνει ψωμί, νερό και κολοκύθα, φιλάει το γιο στα δυο του μάγουλα, ξεκινάει και κατηφορίζει στην Καζένα, εκεί ανεβαίνει το λόφο του Βαλδανούζι, κοντεύει στον τόπο των μαστόρων. Εκεί είναι οι δυο κουνιάδοι και ο άνδρας της. Καλή δουλειά, ω μάστορες. Μα τι είναι αυτό; Σταματάνε τα σφυριά και κόβονται, αλλά οι καρδιές χτυπούν όλο και πιο δυνατά. Τα πρόσωπα χλομιάζουν. Όταν βλέπει ο μικρός τη γυναίκα του, πετάει το σφυρί απ' το χέρι, καταριέται την πέτρα και τον τοίχο. Η γυναίκα του του λέει:

- Τι έχεις αφέντη μου; Γιατί καταριέσαι τον τοίχο και την πέτρα; Πετιέται τότε ο κουνιάδος, ο μεγάλος: Ω έχεις γεννηθεί σε μαύρη μέρα, νύφη μου. Εμείς συμφωνήσαμε να σε χτίσουμε ζωντανή στον τοίχο αυτού του κάστρου. Έχετε γεια, ω κουνιάδοι. Θα σας αφήσω όμως μια τελευταία επιθυμία: όταν με χτίσετε στον τοίχο, να αφήσετε έξω το δεξί μου μάτι, να αφήσετε έξω το δεξί μου χέρι, να αφήσετε έξω το δεξί μου πόδι, να αφήσετε έξω το δεξί μαστό μου. Γιατί το γιο μου τον έχω μικρό, όταν θα αρχίσει να κλαίει με το ένα μάτι θα τον βλέπω, με το ένα χέρι θα τον νανουρίζω, με το ένα πόδι θα του κουνώ την κούνια και να του δίνω το δεξί μαστό μου να πίνει. Να ζεσταθεί ο μαστός μου, το κάστρο να στεριώσει, ο γιος μου να γίνει παλικάρι να γίνει βασιλιάς, να βασιλέψει. Παίρνουν τη μικρή νύφη και τη χτίζουν στα θεμέλια τούτου του κάστρου. Και οι τοίχοι σηκώνονται, υψώνονται δεν πέφτουν πια σαν πρώτα. Πλάι στους τοίχους βρεγμένοι στέκουν και μουχλιασμένοι ακόμη και σήμερα οι βράχοι, γιατί συνεχίζουν τα δάκρυα της μάνας για το γιο της. Κι ο γιος μεγάλωσε, θάρρεψε και πολέμησε.

<http://taneatismikrospilias24.weebly.com/>

ΕΡΓΑΣΙΑ :Αφού διαβάσετε την αλβανική παραλλαγή του τραγουδιού (Το κάστρο της Ροζάφα) , να την συγκρίνετε με το κείμενο του βιβλίου.

logotexniag1.wikispaces.com/ΔΗΜΟΤΙΚΟ+ΤΡΑΓΟΥΔΙ → (Μπορείτε να πάρετε ιδέες για τις εργασίες σας από τους μαθητές του 1ου Γυμνασίου Νέας Μάκρης)

ioannaorfanoudaki.weebly.com (Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ-ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ) videos&powerpoint

